

Beslutad av: Bildningsnämnden
Datum: 2023-06-13
Reviderad:
Dokumentet gäller för: Bildningsförvaltningen
Dokumentansvarig: Bildningsförvaltningen
Ärendenummer: 23/BIN/141

Riktlinje för att främja skolnärvaro

Riktlinje

Avser främst frågor som rör ren verkställighet och kan ses som en handbok för hur arbetsuppgifterna rekommenderas att utföras.

HALLSBERGS
KOMMUN

Innehållsförteckning

Inledning	3
Barnkonventionen.....	3
Definition av oroande frånvaro	3
Främjande insatser	4
Tillgänglig lärmiljö	5
Trygghet och relationer	5
Samarbete förskola/skola och hem.....	5
Barn och elevdelaktighet.....	6
Stärka föräldraförmågan	6
Registrera närvaro, Upptäcka frånvaro, Klargöra skolplikt	6
Kartlägga, handlingsplan och uppföljning	7
Fördjupad utredning, anmälan till huvudman.....	8
Sammanfattande flödesschema och ansvar.....	9
Referenser	10
Litteratur	10
Bilagor	11
Omsorgssamtal.....	11

Inledning

Syftet med denna riktlinje är att beskriva hur Hallsbergs kommun arbetar med att främja skolnärvaro. Riktlinjen omfattar förskola och skola som verksamhet och gäller för barn 0–16 år. Den är konkretiserad på varje skola genom en särskild matris som förtydligar aktiviteter och ansvar. Den blir även konkret genom aktiviteter i förskolornas/skolornas årshjul och kalendarium. För att förtydliga vissa moment finns specifika material för kartläggning/handlingsplaner i Haldor och Prorenata.

I varje moment som omnämns i denna riktlinje är fokus att främja skolnärvaro, oavsett om det är kring en individ som har en oroande frånvaro, eller om det är en insats på skolnivå som görs inom ramen för skolans årshjul. Vikten av att aktivt arbeta med att främja skolnärvaro på alla nivåer kan inte nog understrykas. Först beskrivs specifika områden som bör arbetas med aktivt på organisationsnivå, i förskolan eller skolan, för att främja närvaro. Sedan beskrivs hur arbetet ska ske på individnivå för att främja skolnärvaro.

Barnkonventionen

I lagen om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (2018) finns det flera artiklar som är relevanta för arbetet i denna riktlinje. Följande artiklar är särskilt relevanta: Artikel 3 – som beskriver att barnets bästa ska beaktas i de beslut som rör barn. Vilket är tillämpligt i de enskilda fallen när det gäller arbete med skolnärvaro, men även för en grupp av barn. Artikel 5 – som beskriver att förälder, vårdnadshavare ska få stöd så att de kan stötta barnet att utöva rättigheter enligt barnkonventionen. Artikel 28 – som beskriver att barnet har rätt till utbildning och att konventionsstaterna ska arbeta för att minska studieavbrott och vidta åtgärder för att främja regelbunden närvaro i skolan.

Definition av oroande frånvaro

Gren Landell, (2018) föreslår följande riktlinjer: 1) att frånvaro blir problematisk när den har varit sammanhängande i minst två veckor (gäller även giltig frånvaro) 2) när eleven har varit ogiltigt frånvarande under minst 5 tillfällen som omfattar minst 25 procent av skoldagen under en månads tid 3) att en elev uppvisar varningssignaler eller riskfaktorer för frånvaro, till exempel att frånvaron börjar bilda ett mönster. All frånvaro är dock en riskfaktor för att kunna bli problematisk, och bör uppmärksammas snabbt av skolan.

I Hallsbergs kommun definieras oroande frånvaro som; 20% frånvaro under 1 månad; frånvaro helt under 2 veckor eller ströfrånvaro som bildar ett mönster under 1 månad.

Främjande insatser

När det gäller att främja närvaro i skolan är förskolans verksamhet viktig då den sätter grunden för barnens framtida närvaro i skolan.

Det finns många nya studier som söker efter orsakerna till skolfrånvaro, ofta med syfte att hitta vilka faktorer som kan främja närvaro. I en forskningsöversikt där man analyserat flera andra studier för att se vilka insatser som är verksamma för att främja närvaro hittar man tre grundläggande områden som man behöver stärka: föräldraförmågan, kommunikationen och skolorganiseringen (Ottoson 2022). Dessa tre områden återkommer, oavsett vilken typ av frånvaro eleven har. Insatser som riktar sig till dessa områden har bättre chans att lyckas. Samtidigt menar författaren att orsaker till skolfrånvaro och verksamma insatser är väldigt svårt att forska på och komplext, där en elevs frånvaro ofta beror på flera faktorer. Således blir det svårt att veta om en viss insats haft verkan, eller om det är en kombination av flera saker som gör att eleven kommer tillbaka till skolan. Tydligt är dock att föräldraförmågan är viktig och insatser på tidig nivå, innan eleven har en problematisk frånvaro, skulle kunna förebygga skolfrånvaro. Här omnämns socialtjänsten och föräldrastöd som viktiga aktörer.

I ett examensarbete genomförd av Jaller och Boman (2021), framkommer att skolans arbetssätt och organisation måste vara flexibel utifrån elevens behov och vilken svårighet som framkommer, samtidigt som det måste vara tydligt i ansvarsfördelningen så att insatser blir av och följs upp. Studien visar att det viktiga inte är vem som gör vad utan att det viktiga är vad som görs. Flera andra examensarbeten och studier lyfter samma eller liknande faktorer.

Gren-Landell (2018) listar några framgångsfaktorer i arbetet med elever med problematisk skolfrånvaro. Dessa är ett individcentrerat arbetssätt, flexibilitet, kontroll och uppföljning, samverkan och bemötande.

Hallsbergs kommuns bildningsförvaltning har ringat in fem områden som påverkar våra elevers närvaro i skolan. Dessa grundas i de kartläggningar som förvaltningen gjort av elever med hög skolfrånvaro¹.

De områden som verksamheterna arbetar aktivt med för att främja närvaro är; Tillgänglig lärmiljö, Trygghet och relationer, Samarbete skola/hem samt Elevdelaktighet. Att stärka föräldraförmågan är det femte och sista området där skolan samarbetar med socialtjänsten. I arbetet med varje elev där skolan har en oro kring närvaron bör dessa områden kartläggas och insatser sättas in för att eleven så snabbt som möjligt ska komma tillbaka till skolan eller närma sig skolan.

När det gäller insatser på främjande nivå för hela skolan ska dessa områden beaktas i framtagandet av kvalitetsplan och utvecklingsområden inför kommande läsår. Där beskriver man på skolnivå vad som ska fokuseras på under läsåret.

¹ Kartläggningarna var del i systematiskt kvalitetsarbete år 2021 och 2022. Bestod av granskning av elevakt för att se historik och insatser för elever med frånvaro över 50%.

Insatser inom dessa områden främjar även närvaro i förskolan, och kan genom det öka närvaron i skolan. I förskolan finns även en rutin för uppsökande verksamhet.

Tillgänglig lärmiljö

I arbetet med att skapa tillgängliga lärmiljöer sker insatser på organisationsnivå och individnivå. Insatser på individnivå sker enligt Hallsbergs kommuns rutin för arbete med extra anpassningar och särskilt stöd, och det är ytterst viktigt att rutinen följs och att elever får det stöd som de behöver för att göra skolan meningsfull.

I Hallsbergs kommun har alla pedagoger i skolan fått utbildning i Språkutvecklande arbetssätt. Det ska genomsyra undervisningen i alla ämnen. I förskolan används både Traumamedveten omsorg och Tecken som alternativ kommunikation (TAKK) för att skapa tillgängliga lärmiljöer.

Trygghet och relationer

Trygghet är en förutsättning för att lärande ska ske, därför pågår ett aktivt arbete med att skapa trygga lärmiljöer i skola och förskola. I Hallsbergs kommun används Trygghetscirkeln som modell för att beskriva hur barn växlar mellan att söka trygghet och närhet, till att utforska och utmana sig själva. I en miljö där ett barn upplever trygghet och goda relationer är det lättare att kunna ta sig an svårare situationer, både generellt individuellt och framför allt kopplat till inläring. I förskolan används ICDP² som modell för att beskriva barnets behov i olika situationer.

I både förskola och skola uppmärksammas misstänkta och befarade kränkningar. Dessa dokumenteras och sammanställs för att kunna se vilka riskområden som finns för kränkande behandling med syfte att ta fram åtgärder till en plan för arbetet mot kränkande behandling och diskriminering. Alla skolor i Hallsbergs kommun har team som arbetar för att främja trygghet och likabehandling.

Samarbete förskola/skola och hem

Enligt skollagen är förskola och skola skyldiga att samarbeta med elevernas vårdnadshavare och hem. I Hallsbergs kommun arbetar förskolorna och skolorna för att ha goda relationer mellan verksamheterna och hem. Detta följs upp genom en vårdnadshavarenkät som genomförs varje år.

I Hallsbergs kommun finns Tematiska föräldramöten som en strategi för att stärka samarbetet mellan förskola/skola och hem. Dessa är beskrivna i en särskild plan³. Andra strategier som stärker samarbetet är att ha bra kommunikationsvägar så att vårdnadshavare är delaktiga i det som sker i förskola/skola, samt att i bemötande visa på vikten av samarbete och att lyssna in vårdnadshavares åsikter och behov.

² International Child Development Programme

³ [Plan för tematiska föräldramöten](#) på intranätet.

Barn och elevdelaktighet

För att stärka skolanknytning och elevers stolthet över sin skola, arbetar skolorna i Hallsbergs kommun aktivt med delaktighet. Barn och elever ska vara delaktiga i sin egen utbildning. Hur elevdelaktighet fungerar och kommer till uttryck varierar på förskolorna och skolorna. Aktiva och väl fungerande elevråd kan vara en del i att elever tränas i att kunna föra fram åsikter och påverka i större frågor på skolan.

På individnivå är det viktigt att elever är delaktiga kring de ärenden och beslut som rör dem, till exempel när det gäller skolnärvaro, särskilt stöd eller anpassningar.

Stärka föräldraförmågan

Föräldraskap är komplext och påverkas av den tid vi finns i. I Hallsbergs kommun finns familjeteamet som en öppen insats inom socialtjänsten där föräldrar själva kan söka stöd. Här erbjuds både kurser där föräldrar kan få stöd tillsammans med andra föräldrar och individuella samtal med fokus på råd och stöd. Om familjeteamet och familjen ser att det finns behov av en längre insats, finns möjlighet att ansöka till socialtjänsten så att insatsen kan fördjupas.

I förskola och skola sker löpande samarbete med socialtjänsten och representanter bjuds regelbundet med på föräldramöten för att berätta om familjeteamet. Om förskolan/skolan känner oro för ett barn utifrån familjesituationen finns en skyldighet enligt lag⁴ att anmäla detta till socialtjänsten. Verksamheterna strävar efter att göra detta i samråd med vårdnadshavare och gärna vid ett gemensamt möte med handläggare på socialtjänsten. Ett redskap för att underlätta samverkan där även andra verksamheter än socialtjänsten kan bjudas in, är SIP (Samordnad Individuell Plan).

Registrera närvaro, Upptäcka frånvaro, Klargöra skolplikt

Närvaro i skolan ska registreras. Detta är viktigt utifrån flera aspekter. På varje skola finns en lokal rutin som anger hur detta ska göras.

Varje månad ska statistiken för närvaro gås igenom av lärare/mentor eller den som skolan utser. Statistiken ska baseras på närvaron för innevarande månad, ej ackumulerad från terminsstart. När detta ska ske, anger skolan i sitt kalendarium. Syftet med att se över skolnärvaro varje månad är att uppmärksamma risk för långvarig anmäld frånvaro samt oroande mönster i frånvaro, till exempel frånvaro vid återkommande lektioner eller dagar. Om det finns en oro tidigare kring skolnärvaro ska man som lärare/mentor agera tidigare och inte invänta avstämningen enligt skolans kalendarium.

⁴ Socialtjänstlagen 14 kap. § 1

Vid oanmäld frånvaro ska kontakt tas samma dag med hemmet. Om eleven går i årskurs F-6 ska kontakt tas med vårdnadshavare via telefon samma dag. Detta på grund av att skolan har tillsynsansvar.

Vid oroande frånvaro, enligt tidigare definition, ska kontakt tas med hemmet skyndsamt efter att det uppmärksammats, förslagsvis via telefon. Syftet med kontakten hem är att höra hur eleven mår, förklara bakgrunden till skolans oro för elevens frånvaro och samtala kring mönster och risker (se bilaga 2). Bakgrunden till samtalet är även att förklara skolplikt och elevens rätt till undervisning. Om det framkommer förslag på saker som går att ändra görs en enkel plan för detta.

Vid behov och i samråd med vårdnadshavare bokas tid för kartläggning.

Kartlägga, handlingsplan och uppföljning

När någon på skolan haft ett telefonsamtal hem kring frånvaro (Omsorgssamtal) och skolnärvaron inte ökar efter det, behöver nästa steg tas. Det kan även komma fram information i telefonsamtalet som gör att nästa steg tas direkt, eller att vårdnadshavare önskar mer stöd direkt.

I nästa steg behöver en kartläggning ske av närmaste lärare eller mentor. Lathund och mall för detta finns i Haldor, där dokumentationen sker. Hur kartläggningen genomförs kan variera med ålder på eleven och vilken situation som råder. Först skapar mentor/lärare en bild av situationen genom att gå igenom närvaron och annan dokumentation. Sedan ska frågor ställas till både elev och vårdnadshavare. Detta kan ske i ett gemensamt möte, men kan även ske i separata möten. Viktigt är att anpassa språk och förhållningssätt utifrån ålder på eleven och situation. Här kan elevhälsan finnas som stöd för lärare/mentor att bolla tillvägagångssätt och metod.

Syftet med kartläggningen är att ta fram en handlingsplan som är konkret och nära den vardag eleven befinner sig i. Åtgärder ska vara av den typ att läraren/mentor kan utföra dem direkt. Handlingsplanen ska följas upp inom närtid, och behöver därför inte vara för omfattande eller genomgripande.

I samtalet där kartläggning och handlingsplan görs, kan mentor/lärare med fördel be om samtycke att lyfta eleven med elevhälsan. Detta för att kunna göra nästa steg omgående om problematiken fortsätter eller om det framkommer behov som elevhälsan behöver känna till. Kartläggningarna kan komma att ses över av elevhälsan.

Fördjupad utredning, anmälan till huvudman

Elevhälsan får kännedom om elever med risk för frånvaro genom att en gång per månad ta del av statistiken kring närvaro, samt pedagogernas kartläggningar och analys av frånvaron.

Rektor beslutar om att inleda utredning utifrån upprepade eller längre frånvaro. Beslutet sker i samband med elevhälsoträff och dokumenteras i elevakt (Prorenata), samtidigt skickas anmälan till huvudman enligt skollagen 7 kap. § 19a. I beslutet om att inleda utredning eller inte, är det viktigt att ta hänsyn till pedagogernas analys av frånvaron, samt elevens upplevelse och behov av stöd i skolan. Om det samtidigt finns behov av utredning kring behov av särskilt stöd eller utifrån befarad kränkande behandling, ska dessa samordnas i en utredning.

En forskningsöversikt som beskriver arbetet med att utreda frånvaro rekommenderar att en utredning är multidisciplinär, vilket innebär att frånvaron ska undersökas utifrån flera perspektiv - pedagogiskt, psykologiskt, socialt och medicinskt (Gren Landell, 2020). Utredningen ska också vara multimodal, vilket betyder att information inhämtas från olika källor som elev, vårdnadshavare och skoldokumentation.

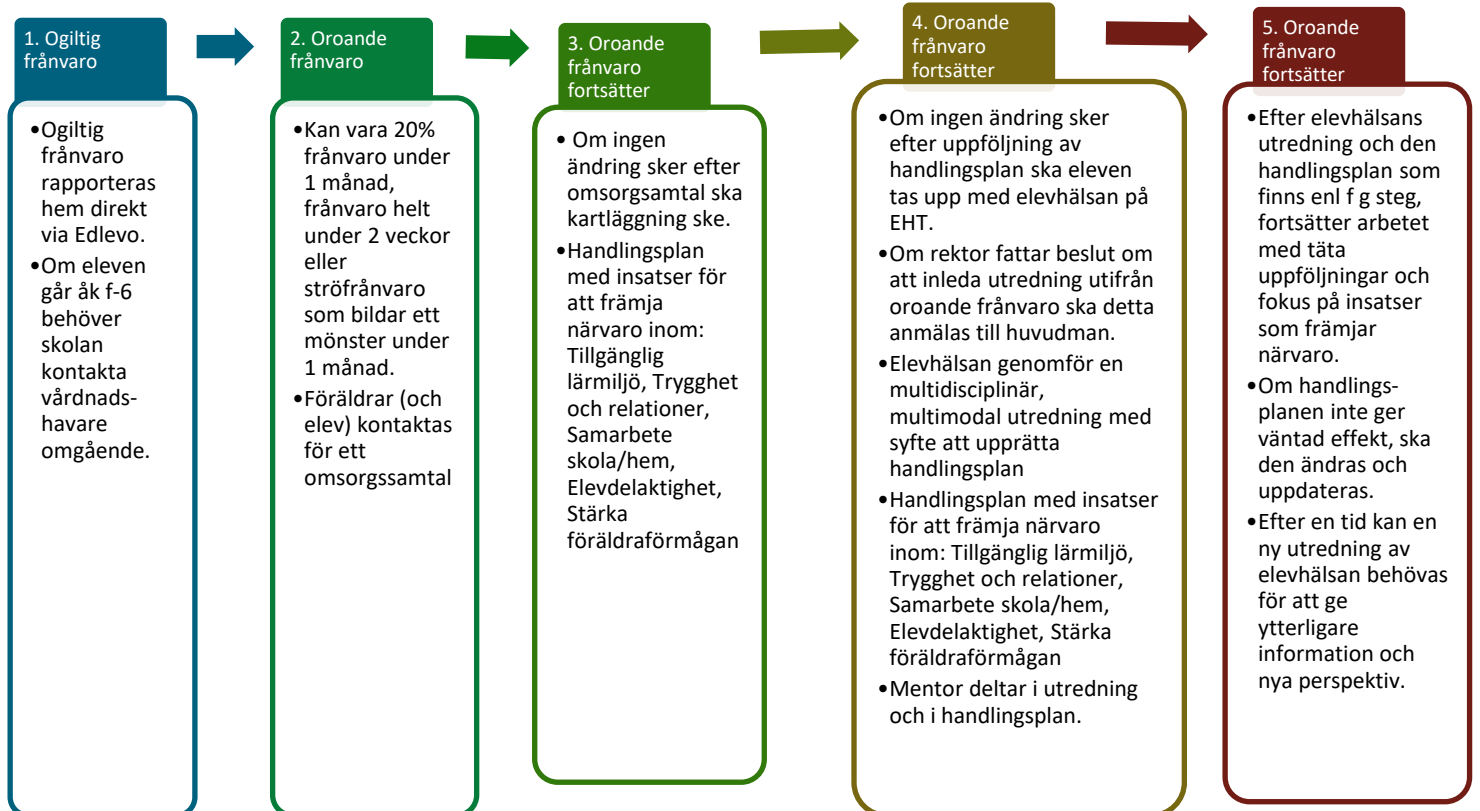
I Hallsbergs kommun samlas elevhälsans fyra professioner regelbundet på elevhälsoträff. När rektor beslutat att en elevs frånvaro ska utredas av elevhälsan görs detta med elevhälsoträffen som nav. Det innebär att de fyra professionerna tillsammans utifrån sina egna perspektiv skapar en gemensam bild kring eleven och den aktuella problematiken. Alla fyra perspektiv är viktiga och ska finnas med i utredningen. När beslutet fattas om att en utredning av frånvaro ska göras, planeras även vilka typer av insatser som ska ske. Beroende på vad som är mer komplext i situationen, planerar elevhälsoteamet hur utredningen ska göras. Till exempel om det finns frågor kring sociala situationen kan kurator vara den som har mest kontakt med elev och vårdnadshavare. Om det till exempel finns frågor kring inlärning och eventuellt behov av särskilt stöd kan det vara specialpedagog. Viktigt är dock att ett slutdatum sätts där utredningen sammanfattas på elevhälsoträff. Som hjälp för detta finns en anteckningsmall i Prorenata där samtalet dokumenteras med alla fyra perspektiv. Nästa steg är att upprätta en handlingsplan tillsammans med elev, vårdnadshavare och mentor utifrån den fördjupade kunskap som finns.

Om eleven har pågående kontakt med andra verksamheter, till exempel hälso- och sjukvården eller socialtjänsten, behöver dessa involveras i utredningen.

De fyra professionerna inom elevhälsan har alla olika perspektiv och metoder för att utreda och samla in relevant information utifrån frågeställningen. Varje profession har möjlighet att skapa likvärdiga metoder i Hallsbergs kommun, för hur de utreder den problematik som kan finnas kopplad till upprepade eller längre frånvaro. Viktigt är att utredningen kartlägger både hinder som försvårar

skolnärvaro och det som möjliggör en ökad närvaro. Syftet med utredningen är att hitta faktorer som kan stärka närvaron, oavsett vilket område de finns inom. Det finns bra tips och konkreta råd kring utredning i forskningsöversikten som omnämns ovan (Gren Landell, 2020).

Sammanfattande flödesschema och ansvar

Rektors ansvar

- I kalendarium ge tid för främjande insatser på skolnivå inom: Tillgänglig lärmiljö, Trygghet och relationer, Samarbete skola/hem, Elevdelaktighet, Stärka föräldraförmågan
- Implementering och repetition av lokala och förvaltningsgemensamma rutiner genomförs under läsåret för pedagoger, exempelvis lokal rutin för registrering av närvaro
- I kalendarium sätta tid för uppföljning av frånvaro i linje med förvaltningsgemensamma rutinen för ökad skolnärvaro som mentor/lärare ansvarar för.
- Fatta beslut om att inleda fördjupad utredning och anmäla det till huvudman
- Att förmedla information utifrån skollag samt huvudmannens och enhetens rutiner för ökad skolnärvaro på föräldramöten eller i andra samverkansmöten mellan hem och skola.

Mentor/lärares ansvar

- Rapportera närvaro enligt lokal rutin på skolan
- Följa upp sina elever med tanke på närvaro, för att se ev oroande frånvaro
- Kontakta föräldrar för "Omsorgssamtal"
- Genomföra kartläggning utifrån skolnärvaro
- Utforma handlingsplan och följa upp den

Elevhälsans ansvar

- Genomföra främjande insatser på skolnivå
- Bidra med stöd till mentor inför omsorgssamtal och kartläggning
- Bedöma behov av fördjupad utredning
- Genomföra fördjupad utredning
- Tillsammans med mentor utforma handlingsplan och följa upp den

Referenser

Litteratur

Gren-Landell, Malin (2018). *Främja närvaro: Att förebygga frånvaro i skolan*. Stockholm: Natur och kultur.

Gren Landell, M. (2020). *Att utreda närvaroproblem i skolan*. (Ifous rapportserie 2020:3). Ifous/Region Stockholm.

[202005-Ifous-Fokuserar-Nrvaroproblem-1.pdf](#)

Jaller, E., & Boman, E. (2021). Saknad, inte glömd: Framgångsfaktorer med elever i arbetet med problematisk frånvaro (Dissertation). Hämtad från [Saknad, inte glömd : Framgångsfaktorer med elever i arbetet med problematisk frånvaro \(diva-portal.org\)](#)

Ottosson, F. (2022). Vägen tillbaka till skolbänken - En realistisk forskningsöversikt om orsaker och interventioner för elever med problematisk skolfrånvaro (Dissertation). Hämtad från [Vägen tillbaka till skolbänken - En realistisk forskningsöversikt om orsaker och interventioner för elever med problematisk skolfrånvaro \(diva-portal.org\)](#)

SFS 2018:1197. *Lag om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter*. [Lag \(2018:1197\) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter Svensk författningssamling 2018:2018:1197 - Riksdagen](#)

SFS 2010:800. *Skollag*. [Skollag \(2010:800\) Svensk författningssamling 2010:2010:800 t.o.m. SFS 2022:1319 - Riksdagen](#)

Bilagor

Bilaga 1

Omsorgssamtal

Telefonsamtal till vårdnadshavare där mentor/lärare lyfter fram oron kring närvaro och undersöker vägar för att få eleven att öka sin närvaro.

Förslag:

- Presentera dig och att du ringer från skolan.
- Berätta att du följer elevernas närvaro och har uppmärksammat tecken på oro. Kan vara tillfällen av ogiltig frånvaro, mönster i giltig frånvaro eller omfattning av giltig frånvaro.
- Förklara att oron kommer sig av att närvaro i skolan är en förutsättning för måluppfyllelse och att vi enligt skollag ska följa upp elever med frånvaro eftersom vi har skolplikt i Sverige.
- Fråga om vårdnadshavare får några tankar, reflektioner, funderingar kring detta. Känner de igen att eleven varit frånvarande från skolan på detta sätt?
- Känner vårdnadshavaren oro för barnet/eleven på något sätt?
- Om tillfälle ges, eller samtalet öppnar upp för det: fråga om vårdnadshavaren känner att den behöver stöd kring sitt barn och skolgången.
- Tänk på: Det finns hjälp att få! Tips på andra instanser som kan hjälpa: Familjeteamet, Mottagning psykisk ohälsa, BUP, Ungdomsmottagningen, kurator på skolan.
- Om det framkommer saker under samtalet som kan underlätta för eleven att öka närvaron, kan ni direkt välja att pröva det, annars kan ni även boka ett samtal för kartläggning direkt.
- Avsluta samtalet med att informera om att skolan fortsätter att följa skolnärvaron, och att du kommer att höra av dig igen om hur det fortsätter.